

Styrkið fyrst móðurmálið

Ráð til foreldur at tvímæltum børnum

»TOSPROGETHED — teori og praksis«.
Lotte Wenstrup og
Hans Frederik Petersen. Udg. Dansk
psykologisk Forlag.
Dec. 1975. Prisur incl.
moms kr. 90. Síðutal
120.

»TOSPROGETHED — teori og praksis« er heitið á bók, ið Dansk psykologisk Forlag nýliga hevur útgivið. Bókin er ein roynd at fáa greiðu á, hvat tað merkir at vera tví- ella trimælingur, hvønn týðning tað hevur fyri menn- iongina av barninum, at tað dagliga nýðist at tosa tvey ella fleiri mál, og nær og á hvønn hátt tað er rættast at innføra barnið i eitt fremmant mál. Greitt verður eisini frá, hvussu man eftir ymskum grund- sjónarmiðum, hevur lagt undirvísing av tvímæling- um til rættis, bæði i Dan- mark og i øðrum londum, og hvørjar royndirnar av hesum hava verið. Rit- høvundarnir koma eisini við uppskotum um, hvussu undirvísing kann og eigur at verða lögð til rættis, um sam- stundis verður hugt at út- viklingspsykologiskum teorum og leggur undir- vísingina til rættis i trád við tað.

Hóast bókin er grundað á málsligar royndir av vietnamesiskum flótta- fólki (børnum) ið flutt eru til Danmarkar, og ser- liga víðger teirra trupul- leikar, hevur bókin i sær

partar, ið eru felags fyri øll børn frá málsligum minnilutum. Bókin er ser- liga ætlað fólki, sum i arbeiði sínum av og á koma i samband við børn, ið tosa annað mál, børn sum koma frá øðrum londum við aðrari mentan o.s.fr., t.v.s. lærarum, pædagogum, psykolog- um, sosialráðgevarum o.t. Eftir minum tykki, er bókin eisini av stórum týðningi og áhugaverd fyri foreldur. Her hugsi eg serliga um teir nógvu før- oyingarnir, ið fyri stytri ella longri tíð búseta seg i útlandum, einamest Dan- mark. Nógv foreldur, veit eg, hava verið i iva um tann málsliga spurningin: skulu vit tosa føroyskt, danskt ella bæði? ella skulu vit fyrst tosa danskt og síðan, tá barnið verður eldri, fara yvir til tað føroyska? Hvønn týðning hevur tað fyri foreldrini, og hvønn týðning hevur tað fyri barnið, eru evni sum á einum almennum stóði á ein sera áhuga- verðan máta verða við- gjørd i hesi bók.

Málið endurspeglar fyrst og fremst tey sam- felagsviðurskipti og tað mentanarliga umhvørvi, har málið hevur sin upp- runa og verður tosað, og er málið tí altíð berari av eini ávisari mentan, hugs- anarhátti og tí heilt ser- liga týðningi, orðini eftir- hondini hava fingið. Málið er á henda hátt tengt at samfelagnum og tí ment- an, ið har er, og vil tað

tvímælt barnið altíð, iðgjøgnum málið, bera tvær mentanir i sær.

Tey orð, ið barnið av fyrstantið hevur skilt og tikið at sær, vilja altíð vera nær tengd at tí kensluliga umhvørvi, sum barnið var i, tá tað lærði orðið á fyrsta sinni. Tann upprunaliga málslínlær- ingin, ið er grundarlagið undir identiteti barnsins, kann sambart rithøvund- unum ikki verða endurtik- in við einum øðrum máli seinni i livinum. Tí meta tey, at tað er av alstórum týðningi, at vera sera um-

hyggin við tí fyrsta málin- um, ið barnið lærir, móðurmálinum (rithøv- undarnir kalla tað fyrst lærda málið fyri móður- málið) og mæla til at vera sera varin, tá nýggj og fremmand mál skulu lær- ast. Ein av niðurstøðum teirra er, at móðurmálið altíð eigur at fáa bestu treytir. Um so er, at flutt verður til onnur lond, eigur móðurmálið at verða styrkt og stuðlað, sam- stundis sum tað nýggja málið verður lært.

Sum eg var inni á i aðni, byggir bókin á royndir frá

vietnamesiskum flótta- fólki (børnum), sum komin eru til Danmarkar at búgva eitt longri tíðar- skeið, kanska restina av livinum. Teirra mál og mentan er so fjar og ymisk frá tí dansku, at tað standast nógvir trupul- leikar av at fáa hesi fólk at trivast i teirra nýggja heimlandi. Tað sum rit- høvundarnir koma fram til, aftaná nógv drúgt og áhugavert orðaskifti er, at fremmand børn eiga at fáa undirvísing i egnum móðurmáli i skúlunum tey fyrstu árin eftir, at tey

eru komin til tað nýggja landið, og fyrst koma skúlaflokkar við danskum næmingum og lærarum eftir nøkrum árum. Tá mennast tey best.

Anna Debes Hentze

Ebba Dam, formaður i Heimahjálparafelagnum:

Eingin heimahjálpar við forskotnari arbeiðstíð — Vit halda okkum til sáttmálan

— Tað var i evstu løtu, vit blivu limir i Føroya Arbeiðarafelag, sigur Ebba Dam, formaður i Heima- hjálparafelagnum. Tað eru bara nakrar vikur síðan, Heimahjálparafel- agið fór upp i Føroya Ar- beiðarafelag við tí enda- máli at standa sterkari. Og longu nú hava tær brúk fyri styrki.

Heimahjálpararnir hava vent sær imóti teimum nýggju lønarseðlunum, ið tær hava fingið frá Al- mannastovuni, og sum tær als ikki ætla at góð- taka. Tí eftir teimum nýggju lønarseðlunum skulu heimahjálparnar ar- beidda átta timar hvønn

dag, aðrenn tær fáa nakra yvirtíð. Uttan mun til nær á degnum arbeiðstíðin er. Fyrr skuldu tær fylla løn- arseðil út fyri ein mánað i senn, nú er tað broytt til eina ferð um vikuna.

Ikki i sáttmálanum

— Hetta verður bara trokað niður yvir okkum. Tað hevur ikki verið so- leiðis fyrr. Heimahjálpin hevur nú virkað i 12 ár, og alla tíðina hava vit verið lóntar eftir sáttmálanum millum Føroya Arbeiðara- felag og Føroya Arbeiðs- gevarafelag, sigur Ebba Dam.

Tað finst ein kunngerð frá Landsstýrinum, sum sigur, at heimahjálparnar skulu arbeiða forskotna tíð. Men hon hevur ong- antið áður verið fylgd. Og sáttmálin, sum vit verða lóntar eftir, sigur einki um forskotna tíð. Vit vilja halda okkum til sáttmá- lan, og tí halda vit okkum eisini hava allan rættin á okkara síðu, sigur Ebba Dam.

Hóttar

Týskveldið heitti Heima- hjálparafelagið á limir sín- ar um ikki at nýta teir nýggju lønarseðlarnar. Ebba Dam sigur, at onkr- ar heimahjálpar tíværri

longu hava latið seðlar inn, og at heimahjálparnar hava verið hóttar við, at nýta tær ikki teir nýggju seðlarnar, so fáa tær onga løn. Tað heldur hon vera ógvuliga harmiligt, men ivast kortini ikki i, at tær flestu gera, sum felagið hevur mælt til, ikki at nýta teir nýggju seðlar- nar. Góðtaka tær teir nýggju seðlarnar, rakar tað heimahjálparnar hart.

Verða verri fyri

— Arbeiðstíðin hjá øllum heimahjálparum er pettað sundur i ein og tveir tim- ar. Um vit góðtaka teir nýggju lønarseðlarnar, koma ógvuliga fáar upp á fulla daglen, sigur Ebba Dam.

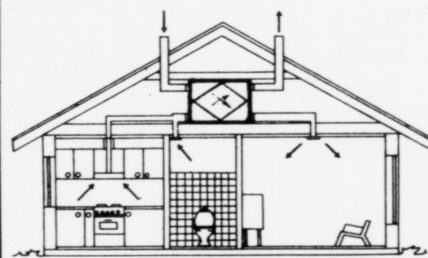
Síðan teir nýggju løn- arseðlarnir komu, hevur heimahjálparafelagið ong- an fund havt við Al- mannastovuna. Men tær hava verið i Landsstýr- inum, sum hevur givið teimum eitt skriv, og mill- um reglurnar halda

heimahjálparnar seg duga at lesa, at ætlanin er at fáa forskotna løn við i sáttmálan. Men tað verð-

ur av ongum, sigur Ebba Dam.

randi

Rein og frísk innanduraluft

P/F demich

Tlf. 1.1071